

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Çok Yönlü Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi

Zeynep KAYNAR

Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı,
zeynepkaynar27@gmail.com

Prof. Dr. Serap ÇOLAK

Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, srpelk@gmail.com

Özet

Liderlik, insanları ortak bir amaç için harekete geçiren ve etkili bir şekilde yönlendirilme sosyolojik bir süreçtir. Bu süreçte liderler görevlendirme ve yönlendirme ile yetinmezler, ekibindeki insanları iyi tanırlar ve yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olarak motivasyonlarını ve yaptıkları işe adanmışlıklarını yükseltmeyi amaçlarlar. Çalışmamızda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin (BESÖ) çok yönlü liderlik yönelimlerinde, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve aile gelir durumlarının farklılıklarını ölçmeyi ve alt boyutlar arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma grubu 2024 – 2025 eğitim – öğretim yılında “Milli Eğitim Bakanlığına” bağlı çeşitli okullarda görev yapan 43 kadın, 39 erkek toplam 82 BESÖ’nden oluşmaktadır. Araştırmanın veri toplanma aracı olarak, Bolman ve Deal’in çok yönlü liderlik kuramı temel alınarak, Dursun, Günay ve Yenel (2019) tarafından geliştirilen “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)” ve Kişisel Bilgi Formu aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS for Windows 26.00 programı kullanılmıştır. Analiz sürecinde, verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle parametrik olmayan istatistiksel yöntemler kullanılmış. Cinsiyet değişkenine göre yapısal liderlik alt boyutunda erkek katılımcılar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Medeni durumu değişkenine göre, politik liderlik, yapısal liderlik alt boyutları ve ÇYLYÖ toplam puanlarında evli katılımcılar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Yaş ve mesleki kıdem yılı değişkenine göre ÇYLYÖ puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). ÇYLYÖ alt boyutlarına bakıldığında, erkek katılımcıların ülkemizin ataerkil toplum olmasının kişilerin liderlik özelliklerini artırabilir. Evlilik kurumlarının sorumluluk bilincini arttırmasından kaynaklı olarak farklılık nedeni olabilir. BESÖ’lerin liderlik özellikleri öğrencileri ve meslektaşlarını harekete geçirme ve ikna etme yeteneğine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler; Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, çok yönlü liderlik, liderlik yönelimleri

Examining the Multifaceted Leadership Orientations of Physical Education and Sports Teachers

Abstract

Leadership is a sociological process that mobilizes people for a common purpose and effectively directs them. In this process, leaders are not content with assigning and directing; they know their team members well and aim to increase their motivation and dedication to their work by helping them discover their talents. Our study aimed to measure the differences in the multifaceted leadership orientations of Physical Education and Sports Teachers (BESÖ) in terms of gender, age, professional seniority, and family income, and to determine the relationship between the sub-dimensions.

The research group consisted of a total of 82 BESÖ teachers (43 female and 39 male) working in various schools affiliated with the Ministry of National Education in the 2024–2025 academic year. Data were collected using the "Multifaceted Leadership Orientations Scale" (MLYO), developed by Dursun, Günay, and Yenel (2019), based on Bolman and Deal's multifaceted leadership theory, and a Personal Information Form. SPSS for Windows 26.00 was used for data analysis. Nonparametric statistical methods were used during the analysis process due to the data not showing a normal distribution. A statistically significant difference was found in favor of male participants in the structural leadership subscale based on gender ($p<0.05$). A statistically significant difference was found in favor of married participants in the political leadership, structural leadership subscales, and the total scores of the MLYSQ ($p<0.05$) based on marital status. No statistically significant difference was found in the MLYSQ scores based on age and years of professional experience ($p>0.05$). Considering the MLYSQ subscales, male participants indicated that Turkey's patriarchal society may enhance individuals' leadership qualities. The reason for the difference may be due to the increased sense of responsibility inherent in marriage institutions. The leadership qualities of PESQs may contribute to their ability to motivate and persuade students and colleagues.

Keywords: Physical Education and Sports Teacher, multifaceted leadership, leadership orientations

GİRİŞ

Lider, insanları ortak bir amaç için harekete geçirebilen ve etkili bir şekilde yönlendiren aynı zamanda ilham kaynağı olmayı başaran ve insanları etkileme başarısına sahip kişilerdir. Liderlik bir süreç işidir ve bu süreçte liderler ekibini iyi tanır ve yeteneklerine göre görevlendirme ve yönlendirme yaparlar. Liderlik aynı zamanda ekibindeki insanlara yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olmak, motivasyonlarını arttırmak ve yaptıkları işi ciddiyetle yapmalarını sağlama işidir.

Etkin lider, ilk olarak bir sorunu veya durumu detaylı olarak inceleyip, tespit eder. Lider sorunu temel unsurlara ayırarak mantıksal bakış açısıyla ilişkilendirerek, karmaşık olayları basit anlamlara indirgeyerek, çözüm üreten kişilerdir. Ayrıca kişisel özellik olarak lider yüksek duygusal zekaya sahip zorlu şartlar altında dahi duygularını kontrol edebilen, olaylara karşı soğukkanlılığını koruyabilen karakter sahibi örnek kişilerdir.

Liderlik; taktiksel planlama yapılması, bireylerin harekete geçirilmesi, ortak bir amaç doğrultusunda gelecek tasarımı oluşturulması ve örgütsel kimliğin yapılandırılması gibi temel yetkinliklerin ileri düzeyde geliştirilmesini kapsamaktadır. Her lider, bu konuda ciddi ve dengeli bir farkındalık kazanmalıdır. Lider hem kendine, hem ekibine, hem de dış faktörlere odaklanmalıdır. Çevredeki herkes ve her şeye odaklanamazsa bilgisiz kalır ve yaşanacaklara hazırlıksız yakalanır (Goleman, 2022: 60).

Bolman ve Deal'in (1991) çalışmalarına göre, etkili bir liderlik anlayışı geliştirmek için grubun ortak hedefler etrafında organize olması, bu hedeflere ulaşma sürecinde karşılaşılan sorunlara ve çözüm yollarına odaklanması gerekir. Farklı bakış açılarını bir araya getiren, çeşitli yöntem ve stratejileri birlikte değerlendiren liderlik uygulamaları, çok yönlü liderlik yaklaşımlarının temelini oluşturur (Kolamaç, 2024). Bolman ve Deal (1991) liderliği tanımlamak için 4 başlık altında geliştirmiştir. Bunlar; politik liderlik, insan kaynaklı liderlik, karizmatik (sembolik) liderlik ve yapısal liderliktir.

Politik liderlik, bireylerin ve grupların siyasi yapılarda karar alma, çıkar çatışmalarını yönlendiren, toplumu etkileme becerilerini ifade eden liderlik türüdür. Politik bakış açısı, sınırlı kaynaklar nedeniyle ortaya çıkan rekabetin ve farklılaşan çıkarların doğal ve kaçınılmaz olduğunu kabul eder. Bu liderlik tarzı; vizyon sahibi olmayı, stratejik düşünmeyi, etkili iletişimi, karizma ve ikna gücünü, toplumsal hassasiyeti ve güvenilirliği temel yapısal özellikleri içerir. Politik liderler, kısıtlı imkanlar ve farklı çıkarların çatıştığı ortamlarda yönlendirici, uzlaştırıcı ve çözüm odaklı becerileri gerektirir. Bu yönüyle politik liderler hem bireysel yetkinliklere hem de siyasal bağlamın dinamiklerine dayalı çok yönlü bir süreçtir (Bolman, Deal, 1991: 30).

İnsan kaynaklı liderlik, bireylerin ihtiyaçları, duyguları, ön yargıları, becerileri, sosyal ve mesleki gereksinimlerini önemseyen ilişkisel temelli ve destekleyici bir liderlik yaklaşımıdır.

Bu anlayışta liderler, karşısındakini anlamaya çalışan tutumlarıyla insanların farklılıklarına duyarlılık gösterir, güvene dayalı bağ kurar ve gelişim odaklı rehberlik sunarlar. Takım içi iş birliğini artıran, motive edici bir ortam yaratan ve görev dağılımının sistemli ilerlemesine önem veren bu liderlik tarzı; insan kaynaklı liderlik, yaptığı iş hakkında kendini iyi hissederken, işin yapılması için insanlara yol bulmaktadır (Lunenburg, Ornstein, 2013: 39).

Karizmatik (Sembolik) liderlik, örgütsel yapıları anlamlandırma sürecinde kültürel unsurlar, semboller ve ritüeller aracılığıyla örgüt üyeleri arasında ortak bir kimlik ve aidiyet duygusu oluşturmayı esas alan bir yaklaşımdır. (Bolman, Deal, 1991: 30). Sosyal ve kültürel antropolojiye dayanan çeşitli disiplinlerden beslenerek örgütleri aile topluluğu, tiyatro ve festival olarak görür (Lunenburg, Ornstein, 2013: 39). Semboller, kahramanlar, efsaneler, törenler ve hikâyeler, örgüt üyeleri için anlam üretir ve toplum kültürünü pekiştirir. Sembolik liderler; belli olmayan durumları anlamlandırmak amacıyla deneyimlerinden yola çıkarak anlatım sunar (Aslan, 2013).

Yapısal liderlik; kararlarını mantık ve objektif verilere dayanarak, kurallara uyulmasını sağlayan, kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlayarak organizasyonun yapısını oluştururlar. Sosyoloji ve yönetim alanından etkilenen yapısal liderlik amaçları uzmanlık rolleri ve resmi ilişkileri vurgular (Lunenburg, Ornstein, 2013: 39). Bu liderlik çerçevesi, belirli hedeflere ulaşmak için disiplinli ve planlı çalışmaya önem verilerek başarıya ulaşmayı kolaylaştırabilir. Fakat, bazı durumlarda esneklik ve yaratıcılık gerektiren ani değişen durumlarda yapısal liderlik yeterli olmayabilir ve diğer liderlik tarzlarına da ihtiyaç duyulabilir. Liderlik, organizasyonun ihtiyaçlarına ve hedeflerine en uygun liderlik tarzını serecek başarılı sonuçlar elde etmeye çalışmalıdır. Yapısal liderler sonuçlar için kişileri sorumlu tutar (Kurt, 2023).

Lider bireylerin gelişiminde öğretmenlerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu bağlamda, anaokulundan üniversite eğitiminin sonuna kadar geçen süreçte öğretmenlerin öğrenciler üzerinde etkisinin oldukça güçlü olduğu bilinmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği mesleği, beden eğitimi ve spor yüksekokulları ile spor bilimleri fakültelerinin beden eğitimi öğretmenliği programlarından mezun olan bireyler ya da bu fakültelerin farklı bölümlerinde öğrenim görüp pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmenler ile yapılmaktadır (Erdem, Şimşek, 2013).

Eğitimin temel amacı, bireylerin zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal alanlarda dengeli gelişimini katkı sağlamakla kalmaz; aynı zamanda takım ruhu, öz denetim ve liderlik gelişimini de sağlamaktadır (Dolgun, 2022). Beden eğitimi ve spor, temel eğitimin vazgeçilmez ve tamamlayıcı önemli bir unsurudur (Şekerözü, 2024).

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ise, yalnızca ders anlatmakla kalmaz, aynı zamanda antrenörlük, mentor ve yöneticilik gibi farklı görevlerde de aktif olarak yer alabilirler. Bu yönleriyle, diğer branş öğretmenlerinden daha geniş bir etki alanına sahiptir (Koç, 2018). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri, görevi gereği öğrencilerinin yaşama daha donanımlı hazırlayan, onların mevcut seviyelerinden bir üst noktaya ulaşmasında planlı ve programlı desteklemeye gönüllü kişilerdir. Bu öğretmenler, karşılarındaki bireylerin duygu ve düşüncelerine empatiyle yaklaşarak, onları doğru yönde gelişmeleri için rehberlik eden eğitimcilerdir (Dursun, Günay, Yenel, 2019).

Araştırmanın amacı, BESÖ'nin çok yönlü liderlik yönelimlerinin çeşitli demografik değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini inceleyerek, eğitim ortamlarında liderlik davranışlarının nasıl şekillendiğine ilişkin kapsamlı veriler elde etmektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bu model bireylerin, grupların ya da olayların özelliklerini belirlemek ve bunları sistematik biçimde analiz etmek amacıyla kullanılan bir yaklaşımdır (Karasar, 2024: 109). Tarama modeli, özellikle eğilimleri belirleme, ilişki ve farklılıkları saptama gibi amaçlar için yaygın olarak tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2019).

Araştırma Grubu

Araştırma örneklemini, Kocaeli ilinde 2024-2025 eğitimi-öğretimi yılında “*Milli Eğitim Bakanlığına*” bağlı çeşitli okullarda BESÖ olarak görev yapmakta olan 43 Kadın (%52,4), 39 Erkek (%47,6) olmak üzere toplam 82 öğretmenin gönüllü katılımıyla oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında veriler anket yöntemiyle toplanmış olup, kullanılan form iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; Kişisel Bilgi Formu ve Çok Yönlü Liderlik Yönelim Ölçeği (ÇYLYÖ) olarak belirlenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya ilişkin literatür taraması ve uzman görüşü doğrultusunda belirlenen cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem ve gelir düzeyi olmak üzere 5 farklı değişken belirlenerek katılımcılara sorulmuştur.

Çok Yönlü Liderlik Yönelim Ölçeği (ÇYLYÖ): Araştırmanın amacı bağlamında katılımcıların çok yönlü liderlik yönelim düzeylerinin belirlenmesinde Dursun, Günay ve Yenel (2019) tarafından geliştirilen “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Geçerlik – güvenirlik değerlendirmesi Dursun, Günay ve Yenel öncülüğünde 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği; Politik liderlik (3.6.9.10.11. maddeler), İnsan kaynaklı liderlik (2.8.12.14.17. maddeler), Karizmatik liderlik (13.15.16.18.19. maddeler) ve Yapısal liderlik (1.4.5.7.maddeler) olmak üzere toplam 4 boyut ve 19 maddeden meydana gelmektedir. Beşli likert tipinde olan ölçek “Tamamen katılmıyorum” “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen katılıyorum” şeklinde sıralanmıştır. Bu sıralamaya uygun olarak da

“1”, “2”, “3”, “4” ve “5” şeklinde puanlanmıştır. Alt boyut puanlarının yüksek olması durumunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yöneliminde artış yönde olduğu görülmektedir.

Verilerin Analizleri

Veriler SPSS for Windows 26.00 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunlukları istatistiksel testler yöntemiyle belirlenmiştir. Veriler normal dağılım varsayımını karşılamaması nedeniyle analizlerde non-parametrik test yöntemleri (*Mann Whitney U*, *Kruskal Wallis H* ve *Spearman Korelasyon Analizi*) kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımlar

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	43	52,4
	Erkek	39	47,6
	Total	82	100,0
Yaş	22 – 30 yaş	41	50,0
	31 – 40 yaş	32	39,0
	41 – 50 yaş	9	11,0
	Total	82	100,0
Medeni Durum	Bekar	51	62,2
	Evli	31	37,8
	Total	82	100,0

	1 – 5 yıl	30	36,6
Mesleki	6 – 10 yıl	26	31,7
Kıdem Yılı	11 yıl ve üzeri	26	31,7
	Total	82	100,0
	22.000 – 45.000 TL	42	51,2
	45.001 – 66.000 TL	35	42,7
Gelir Düzeyi	66.000 TL ve üzeri	5	6,1
	Total	82	100,0

Tablo 1'e göre; araştırmaya katılan BESÖ'sünün 43'ü (%52,4) kadın, 39'u (%47,6) erkektir. Yaş aralığı olarak öğretmenlerin 41'i (%50) 22-30 arası, 32'si (%39) 31-40 arası, 9'u (%11) 41-50 arası yaşa sahiptir. Öğretmenlerin 51'i (%62,2) bekar, 31'i (%37,8) ise evlidir.

BESÖ'nin 30'u (%36,6) 1- 5 yıl, 26'sı (%31,7) 6-10 yıl, 26'sı (%31,7) 11 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir.

BESÖ'nin 42'si (%51,2) 22.000 – 42.000 TL arası, 35'i (%42,7) 45.001 – 66.000 TL arası ve 5'i (%6,1) 66.000 TL üzeri gelir düzeyine sahiptir.

Tablo 2. BESÖ'nin çok yönlü liderlik yönelimlerinin ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre değerleri.

			Mean		Z değeri	p
	Cinsiyet	N	Rank	U değeri		
Politik Liderlik	Kadın	43	40,48			
	Erkek	39	42,63	794,500	-,421	,674
	Total	82				

İnsan Kaynaklı	Kadın	43	41,14			
Liderlik	Erkek	39	41,90	823,000	-,147	,884
	Total	82				
Karizmatik Liderlik	Kadın	43	40,78			
	Erkek	39	42,29	807,500	-,297	,767
	Total	82				
Yapısal Liderlik	Kadın	43	35,56			
	Erkek	39	48,05	583,000	-2,428	,015 *
	Total	82				
ÇYLYÖ Toplam	Kadın	43	38,63			
	Erkek	39	44,67	715,000	-1,148	,251
	Total	82				

Tablo 2'e göre katılımcıların cinsiyetlerine göre yapılan analizde yapısal **liderlik** alt boyutunda erkek katılımcıların lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3. BESÖ'nin, çok yönlü liderlik yönelimlerinin ve alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre değerleri.

	Medeni Durum	N	Mean Rank	Z değeri	p
Politik Liderlik	Bekar	51	37,04		

		Evli	31	48,84	563,000	-2,239	,025*
		Total	82				
İnsan Kaynaklı	Bekar	51	38,20				
Liderlik	Evli	31	46,94	622,000	-1,640	,101	
		Total	82				
Karizmatik Liderlik	Bekar	51	38,92				
	Evli	31	45,74	659,000	-1,296	,195	
		Total	82				
Yapısal Liderlik	Bekar	51	37,47				
	Evli	31	48,13	585,000	-2,012	,044*	
		Total	82				
ÇYLYÖ Toplam	Bekar	51	36,57				
	Evli	31	49,61	539,000	-2,408	,016*	
		Total	82				

Tablo 3'e göre katılımcıların medeni durumuna göre yapılan analizde politik liderlik, yapısal liderlik ve ÇYLYÖ toplamında evli katılımcılar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 4. BESÖ'nin, çok yönlü liderlik yönelimlerinin ve alt boyutlarının yaş değişkenine göre değerleri.

	Yaş	N	Mean Rank	H	df	p
Politik Liderlik	22-30yas	41	36,74			
	31-40yas	32	46,03	3,479		,176
	41-50yas	9	47,06		2	
	Total	82				
İnsan Kaynaklı Liderlik	22-30yas	41	37,73			
	31-40yas	32	44,56	2,260		,323
	41-50yas	9	47,78		2	
	Total	82				
Karizmatik Liderlik	22-30yas	41	37,41			
	31-40yas	32	43,58	3,666		,160
	41-50yas	9	52,72		2	
	Total	82				
Yapısal Liderlik	22-30yas	41	37,60			
	31-40yas	32	43,17	3,647		,161
	41-50yas	9	53,33		2	
	Total	82				
ÇYLYÖ Toplam	22-30yas	41	35,80			
	31-40yas	32	45,84	5,173	2	,075

41-50yas	9	52,00
Total	82	

Tablo 4'e göre; katılımcıların yaş değişkenine göre yapılan analizde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tüm alt boyutlarda ve ÇYLYÖ toplamında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. BESÖ'nin, çok yönlü liderlik yönelimlerinin ve alt boyutlarının mesleki kıdem yılına göre değerleri.

	Mesleki kıdem yılı	N	Mean Rank	H	df	p
Politik Liderlik	1-5 yıl	30	36,73			
	6-10 yıl	26	43,54	2,057	2	,357
	11 yıl ve üzeri	26	44,96			
	Total	82				
İnsan Kaynaklı Liderlik	1-5 yıl	30	38,22			
	6-10 yıl	26	43,52	,933	2	,627
	11 yıl ve üzeri	26	43,27			
	Total	82				
Karizmatik Liderlik	1-5 yıl	30	35,68			
	6-10 yıl	26	45,65	3,062	2	,216
	11 yıl ve üzeri	26	44,06			

	Total	82				
	1-5 yıl	30	39,80			
	6-10 yıl	26	38,90	1,482	2	,477
Yapısal Liderlik	11 yıl ve üzeri	26	46,06			
	Total	82				
	1-5 yıl	30	36,52			
	6-10 yıl	26	42,98	2,256	2	,324
ÇYLYÖ Toplam	11 yıl ve üzeri	26	45,77			
	Total	82				

Tablo 5'e göre; katılımcıların mesleki kıdem yılı değişkenine göre yapılan analizde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tüm alt boyutlarda ve ÇYLYÖ toplamında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 6. BESÖ'nin, çok yönlü liderlik yönelimlerinin ve alt boyutlarının gelir düzeyine göre değerleri.

	Gelir düzeyi	N	Mean Rank H		df	p
Politik Liderlik	22000-45000TL	42	37,35			
	45001-66000TL	35	46,07	2,800	2	,247
	66000TL- üzeri	5	44,40			
	Total	82				
	22000-45000TL	42	38,89			

İnsan Kaynaklı Liderlik	45001-66000TL	35	43,24	1,576	2	,455
	66000TL- üzeri	5	51,20			
	Total	82				
Karizmatik Liderlik	22000-45000TL	42	38,89			
	45001-66000TL	35	44,36	1,104	2	,576
	66000TL- üzeri	5	43,40			
Yapısal Liderlik	Total	82				
	22000-45000TL	42	39,07			
	45001-66000TL	35	43,39	1,166	2	,558
ÇYLYÖ Toplam	66000TL- üzeri	5	48,70			
	Total	82				
	22000-45000TL	42	37,25			
ÇYLYÖ Toplam	45001-66000TL	35	45,29	2,977	2	,226
	66000TL- üzeri	5	50,70			
	Total	82				

Tablo 6'e göre; katılımcıların gelir düzeyi değişkenine göre yapılan analizde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tüm alt boyutlarda ve ÇYLYÖ toplamında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 7. Çok yönlü liderlik yönelimleri toplamı, alt boyutlarının, spearman korelasyon değerleri.

			İnsan			ÇYLYÖ
		Politik	Kaynaklı	Karizmatik	Yapısal	
		Liderlik	Liderlik	Liderlik	Liderlik	Toplam
Politik	Correlation		,694**	,651**	,760**	,892**
Liderlik	Coefficient					
	Sig. (2-	.	,000	,000	,000	,000
	tailed)					
	N	82	82	82	82	82
İnsan	Correlation	,694**		,543**	,590**	,798**
Kaynaklı	Coefficient					
Liderlik	Sig. (2-	,000	.	,000	,000	,000
	tailed)					
	N	82	82	82	82	82
Karizmatik	Correlation	,651**	,543**		,608**	,795**
Liderlik	Coefficient					
	Sig. (2-	,000	,000	.	,000	,000
	tailed)					
	N	82	82	82	82	82
Yapısal	Correlation	,760**	,590**	,608**		,859**
Liderlik	Coefficient					
	Sig. (2-	,000	,000	,000	.	,000
	tailed)					
	N	82	82	82	82	82

ÇYLYÖ	Correlation	,892**	,798**	,795**	,859**	
Toplam	Coefficient					
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	.
	N	82	82	82	82	82

7'e göre; katılımcıların çok yönlü liderlik yönelimleri alt boyutlarından karizmatik liderlik, yapısal liderlik, insan kaynaklı liderlik, politik liderlik ve ÇYLYÖ toplam puan arasında pozitif yönlü anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

TARTIŞMA

Her topluluğun hedefine ulaşması için bir lider veya yönlendiriciye ihtiyacı vardır. İnsan, sosyolojik yapısı gereği, yeteneklerini, kapasitesini, ihtiyaçlarını, duygularını, becerilerini, sosyal ve mesleki gereksinimlerini önemseyen destekleyici bir liderlik yapısına ihtiyaç duyar. Bir ekibe sahip olan liderler, karşısındakini anlamaya çalışan tutumlarıyla, insanların farklılıklarına duyarlılık gösteren ve insanlarla güvenli bir bağ kuran ve rehberlik eden özelliklere sahip kişilerdir. BESÖ gerek derslerde gerek sporcu yetiştirmede gerekse de spor müsabakalarında liderlik özelliklerini göstermeli ve ekibinin başarısı için yol gösterici olmalıdır.

Araştırma sonuçlarımıza göre; Cinsiyet değişkeninde erkek katılımcılar lehine yapısal **liderlik** alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Literatür çalışmaları incelendiğinde, Arslan (2021), yaptığı araştırmaya göre çok yönlü liderlik yönelimlerinden politik, yapısal, insan kaynaklı ve karizmatik liderlik alt boyutlarında erkek katılımcılarda anlamlı farklılık bulunmuştur. Kurt (2023), erkek öğretmenlerde insan kaynaklı liderlik alt boyut, kadın öğretmenlerde karizmatik liderlik alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur.

Medeni durum değişkeninde politik liderlik, yapısal liderlik ve ÇYLYÖ toplam puanlarında evli bireylerde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Benzer literatür çalışmalar incelendiğinde, Gözütok (2024), tarafından yapılan araştırmada medeni durumları ile liderlik yönelimleri arasında insan kaynaklı liderlik alt boyutunda evli katılımcılarda anlamlı farklılık bulunmuştur. Gönen (2021),

tarafından yapılan araştırmada liderlik yönelimlerinin evli katılımcılarda karizmatik liderlik ve insan kaynaklı liderlik alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Evli beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin istatistiksel açıdan artış yönünde olması, sosyal hayat deneyimlerinin liderlik becerilerinin gelişimine katkı sağladığı düşünülebilir. Araştırmada katılımcıların yaş mesleki kıdem yılı değişkenlerine göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tüm alt boyutlarda ve ÇYLYÖ toplamında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Benzer literatür çalışmaları incelendiğinde, Gözütok (2024), tarafından yapılan araştırmada sporcuların yaşları ile liderlik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmada katılımcıların gelir düzeyi değişkenine göre yapılan analizde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tüm alt boyutlarda ve ÇYLYÖ toplam puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Benzer literatür çalışmaları incelendiğinde, Gönen (2021), tarafından yapılan araştırmada ÇYLYÖ toplam puanlara bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüş ve gelir seviyesi düşük katılımcıların liderlik yönelimleri ortalamalarının tüm alt boyutlarda daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Öğretmenlerin liderlik yönelimlerinde gelir seviyesinin etkili olmadığı, toplumsal faktörlerin daha etkili olabileceği sonucuna varabiliriz.

Çalışmamızda çok yönlü liderlik yönelimleri toplam puanı ve tüm alt boyutlarında pozitif yönlü istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bu durum, liderlik alt boyutlarının birbirini destekleyen, yapılar olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

BESÖ'nin çok yönlü liderlik yönelimleri bakımında çalışmamızda elde edilen bulgulara göre; Erkek katılımcılarda liderlik yaklaşımlarında planlama, organizasyon ve görev odaklı stratejileri daha baskın olması, ataerkil toplum yapısı erkeklerin karar alma ve otorite pozisyonlarında daha görünür rol üstlendiği liderlik özelliklerin tetiklediği düşünülebilir. Evli katılımcılarda hem görev ve organizasyon planlamasında hem de politika, çıkar ve ilişkileri yönlendirme gibi alanlarda daha etkili ve bilinçli bir liderlik yaklaşımının olduğu söylenebilir. Türk toplumunda evlilik ve aile sorumluluklarının bireylerin karar alma, otorite kurma üzerinde liderlik algısını arttırabilir.

Cinsiyet farklılığı gözetilerek, BESÖ'nin liderlik becerilerinin geliştirilmesi için farklı programlarla hizmet içi eğitimlerin çeşitlendirilmesi, liderlik uygulamalarının atölye

çalışmalarıyla desteklenmesi ve kadın öğretmenlerin liderlik alanında güçlendirilmesine yönelik politikalar geliştirilmesi önerilebilir. Çok yönlü liderlik yönelim düzeylerinin gelişimi adına “Milli Eğitim Bakanlığı” ile “Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın” ortak yürütebileceği liderlik temalı kamp programı düzenlenmesi, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, liderlik üzerine farkındalıkların gelişiminde yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- ASLAN, Ş., 2013. Geçmişten Günümüze Liderlik Kuramları, Eğitim Kitabevi Yayıncılık, 384s.
- ARSLAN, N., 2021. “Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Hizmetkâr Liderlik Davranışlarına İlişkin Algıları ile Örgütsel Mutlulukları Arasındaki İlişki” Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- BOLMAN, LEE G. ve DEAL, TERRENCE (1991), “Liderlik ve Yönetim Etkinliği: Çok Çerçevesi, Çok Sektörlü Bir Analiz”, İnsan Kaynakları Yönetimi Dergisi, S.30(4), ss.510-534.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* 30. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 392s.
- DURSUN M, GÜNAY M, YENEL İF. (2019). Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2(2), 333-347.
- DOLĞUN, O., 2022. “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Önderlik Tarzı ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelme Motivasyonlarının İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- ERDEM, A., R., ŞİMŞEK, S., 2013. “Öğretmenlik Meslek Etiğinin İrdelenmesi” Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6 (15), ss186-202.
- GOLEMAN, D., 2022. Duygusal Zeka ve Liderlik, Optimist Yayın Grubu, İstanbul,160s.
- GÖZÜTOK, A., 2024. “Curling Spor Branşında Yarışan Sporcuların Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

GÖNEN, A., B., 2021. “Faal Hakemlerin Liderlik Özellikleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

KARASAR, N., 2024. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, (39. Baskı), 342s.

KOÇ, K., 2018. “Beden Eğitim ve Spor Öğretmenliği Adaylarının Liderlik Özellikleri ile Sosyal Problem” Erciyes Üniversitesi, Spor Bilimleri Araştırma Dergisi.3, (2), ss.224-230

KOLAMAC, E., Ç., 2024. “Spor Yöneticilerinin Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri ve Sosyal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, Düzce.

KURT, H., M., 2023. “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri ve Psikolojik Dayanıklılık düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

LUNENBURG, F., ORNSTEİN, A., 2023. Eğitim Yönetimi. Nobel Akademik Yayıncılık, 7.Baskı, Ankara, 504s.

ŞEKERÖZÜ, E., 2024. “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri ile Liderlik Yönelimleri” Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.